

Grängsjö Bladet

Grängsjö Byalags informationsblad

Redaktion: Sven Erik Nordin

Ola Wahlman

Jagrid Berglund

Årgång 3 Februari 2012

Nr 24

www.grangsjö.se

Omslagsbilden

Bilden togs genom köksfönstret hemma i Grängsjö, den 14 januari 2009. Som synes är det inte endast fåglarna som uppskattar fågelbordets solrosfrön. De frön som hamnat på marken tas tillvara av de hungriga rådjuren...

Några ord från redaktionen

Ännu en 8-sidig upplaga av bladet alltså. Möjligen den sista - i så fall av rent ekonomiska skäl. För övrigt kanske det bör påpekas, att boken som "den lille gubben" lämnade (sid. 3 - 5) faktiskt existerar i verkligheten, och den text som citeras är alldeles autentisk. Den som har tillgång till Internet kan söka på bokens titel. Den "icke datoriserade" kan fråga på ett bibliotek...

En repetition också av förutsättningarna för att få detta blad: Den som vill ha bladet i fortsättningen måste betala medlemsavgiften i Byalaget. Den är 50 kr/år för en person och 100 kr för en familj. För den som inte bor inom närområdet och inte heller har möjlighet att läsa bladet på hemsidan, utan vill ha bladet hemskickat med post, blir avgiften 50 kr högre (100 kr resp. 150 kr) för portots skull. Avgiften sätts in på Byalagets bankgiro **396-7221**. Glöm bara inte att ange vem du är och vad betalningen avser! Om någon inte fått bladet trots att medlemsavgiften är betald - eller inte fått det tillsänt fast man betalt de extra 50 kronorna - så meddela redaktionen via mail eller telefon (sevenerik44@yahoo.se resp. 0652-14034)

För snart 70 år sedan...

På 1940-talet var det fortfarande en mycket stor del av vårt lands befolkning som hade sin försörjning i jordbruket. På landet hade nästan alla kor och häst/hästar och odlade olika grödor på sin jord. Bilden på motstående sida skall enligt anteckningen på baksidan vara tagen 1944 eller 1945. Och det är uppenbarligen slätter i Erskors. I bakgrunden ser man kapellet och Hassels gård. Människorna på bilden hör hemma i Erskors eller är ingifta i familjen, som t.ex. "Storsvé-Emil", längst till höger. Äldre Grängsjöbor kan kanske identifiera de flesta av dem. Om bilden är från 1945 skulle det möjligen också kunna vara jag själv som är barnet i vänstra delen av bilden.

Som vanligt hade det varit roligt att veta vem fotografen var. Antagligen en amatör och någon i familjen, kan man ana. Det hade ju inte varit fel att få med personerna på bilden helt och hållet, i stället för att "kapa" dem nedtill. Men det är förstas också roligt att få se så mycket av bakgrunden, så att man kan placera bilden geografiskt. Och hur som helst, så är det förstas trevligt att över huvud taget ha denna bild att titta på nu, drygt sextiofem år senare.

Om man skulle ta samma bild i dag, så såg den nog litet annorlunda ut. Bl.a. är nog diket mer igenväxt. Numera är det ju ingen som går med lie och "slår skrabb" längre. Man kör med maskiner, och det som inte följer med då får nog

bara vara kvar. Nu skall det gå snabbt och rationellt tillväga, och man klarar säkert tio, tjugogångar större areal per person nu – eller ännu mer - jämfört med denna tid. Då var ju jordbruket fortfarande i hög grad ett fysiskt, manuellt arbete, även om sådana redskap som slättermaskin och släpräfsa förstås fanns. Nu sitter man nog mest på en traktor och sköter alla moment – eller på en skördetröska, när det gäller säden.

Det sorgliga är väl också, att stora arealer helt enkelt får växa igen eller planteras med skog - ytor som med svett och möda erövrats till jordbruket av våra idoga förfäder. Och så driver man med konstgödning och kemiska medel fram höga skördar från de arealer som fortfarande odlas. Förmodligen kommer väl norra Sverige, förutom en smal remsa längs kusten, snart att vara helt täckt av skog, medan det storskaliga jordbruket t.ex. på östgötaslätten och nere i Skåne fortfarande kan hävda sig med långt driven rationalisering – och EU-bidrag...

Det kommer att bli trist att se enstaka hus och kyrktorn sticka upp ur skogen i de trakter som förut bestått av öppna åkrar med varierande grödor på. Möjligen kan skogstäckets här och där vara avbrutet av en golfbana.

Den turism, som man på vissa ställen försöker utnyttja som en alternativ försörjningsform, kommer förmodligen också att dö ut. Vem vill komma och titta på bara skog! Landskapets skönhet går förlorad på den kortsiktiga ekonomiska lönsamhetens altare! Det finns risk för att den biologiska mångfalden och skönheten kommer att bytas ut mot enfald och fulhet! /SE

Slättergång i Erskors 1944 eller -45. Kapellet i bakgrunden, ungefär i mitten av bilden.

Den lille gubben igen...

Då och då hade jag tänkt en del på den lille grå gubben, som bara dök upp och sedan försvann igen. Gammal och grå, med långt skägg, men ändå liten som ett barn... Nu var det väl mer än ett år sedan jag sist såg honom. När han fanns där, så var han ju så levande och verklig, men efteråt undrade jag nästan om jag hade drömt. Fast fotspåren i snön efteråt måste ju ändå betyda, att någon faktiskt hade varit där...

När så dagarna hade börjat bli litet längre, i slutet av januari, stod han där plötsligt och bligade så där finurligt emot mig – precis som om vi bara skulle ha skilts för en stund sedan. Jag var på väg ut för att fylla på litet frön på fågelbordet, och jag tänkte just på den lille grå gubben jag sett ett par gånger. - Och så står han plötsligt där framför mig...

Märkligt nog var min första tanke en undran om jag hade min lilla kamera med mig, som jag nästan alltid brukar ha i fickan. Och naturligtvis låg kameran kvar inne...

- Ja fastnen´t på bild ja e, sa gubben plötsligt med sin märkligt mörka röst, precis som om han kunde läsa mina tankar... På något sätt kändes det som om gubben inte hörde hemma i vår moderna tid, eller den tid då kameror funnits, så jag blev nästan lika förvånad över hans kommentar som över att få se honom... Hur kunde han veta något om att ”fastna på bild”...

- Hä ä bra att du ger fôglan mat, sa han så... Än en gång läste han mina tankar. För hur visste han annars att jag skulle fylla på fågelmat? Och han tittade åter på mig med sitt godmodiga lilla smil, precis som om han också förstod att jag undrade just detta.

- Hä ä bra att du tänk på djura, men du ska tänke på fôlke å... Å tal ôm för dôm atten´t dôm ska äte sô myttje tå köpmaten. Dôm ska göre maten själv... Hä ä myttje skröp å smörja i den där köpmaten. Hä bli sjukdom tå hä!

Nu blev jag ännu mer förundrad. Visste verkligen den här lille gubben, som verkade komma från en helt annan värld, att jag var så intresserad och hade forskat så mycket i just våra moderna kostvanor – som nu t.ex. resulterat i att snart en halv miljon i Sverige har diabetes, att ännu fler lider av övervikt och att andra allvarliga sjukdomar också ökar ganska dramatiskt?

Gubben hade hela tiden stått med händerna på ryggen, men nu sträckte han plötsligt fram dem – och han höll i en bok...

Du ska få boka hän du, sa han och räckte fram den mot mig. Boken såg onaturligt stor ut i gubbens små barnhänder, men den var inte särskilt tjock.

- Läs dehär boka, så får du veta myttje sôm fôlk har glömt bort nu, sa han. Och nu såg han litet ledsen ut. Det lilla finurliga smilet var för ett ögonblick borta, och han verkade litet allvarlig och bekymrad. Jag sträckte

fram min hand och tog emot boken, som verkade ganska gammal och väl använd. När jag tittade närmare på den, såg jag att den hette ”Hemläkaren, populär ordbok i sjukvård och helsolära enligt nutidens medicinska åsigt”. Den var tydligt skriven av en Wilhelm Uhrström, med förord av professor P H Malmsten, fast texten var nästan svår att tyda. Stavningen av titeln var ju en smula ålderdomlig, och det visade sig att boken var utgiven redan år 1886 – alltså för mer än 125 år sedan.

Jag blev så fascinerad av boken att jag nästan glömde gubben, och det var en egendomlig känsla att hålla denna alldeles verkliga bok i sin hand. Då måste ju också den lille figuren jag fått boken av vara verklig... När jag tittade upp, stod gubben fortfarande också kvar – och nu åter med det där uttrycket i ansiktet som om han hade nära till skratt. Och han tycktes precis lika verklig som boken jag höll i. Jag hörde till och med hur det knarrade i snön under hans fötter, när han rörde litet på sig.

Läs om fetma, sa han plötsligt... Ordet lät konstigt i hans mun och stämde inte riktigt med det ”gränsemål” han annars pratade. Men tydligt hade han själv läst boken och visste vad som stod i den. Jag letade reda på just rubriken ”fetma” och läste alltmer förundrad:

”För personer som lida av fetma rekommenderas en inskränkning af kolhydraten, sålunda inskränkes brödmängden för dagen till 80, högst 100 gram; potatis, socker och sötsaker af alla slag förbjudas helt och hållet; deremot äro äggvitrerika grönsaker, såsom sparris, skädfrukter (leguminoser), spenat och allt slags kål tillåtna. Alla sorters kött kunna förtäras, och långt ifrån att uppmana personen akta sig för fett, tillrådes tvärt om feta köttsorter som svin- och fårstek, fet skinka o.s.v.- samt om intet annat fett finnes tillrådes att sätta benmärg till soppan; feta såser samt grönsaker anrättade med smör rekommenderas äfven.”

Jag tänkte direkt, att för den som kallar doktor Annika Dahlqvists LCHF-kost för ”ny” måste den här texten från 1886 te sig märklig... Jag blev alltmer förundrad över den lille grå gubbens kunskaper. Och att han visade sig veta mer om kostens betydelse än många av dagens välutbildade läkare och dietister var ju fullkomligt chockartat, liksom att han tydligt visste att jag sedan några år intresserat mig mycket för just detta..

Försättsbladet i den gamla boken

- Får jag verkligen den här boken, frågade jag. Gubben nickade eftertänksamt.

- Men glömme 'nt bort föglan nu bare för boka dän! Det syntes en liten missnöjd rynka i hans panna...

Jag vände mig om, gick upp på trappan, öppnade ytterdörren och lade försiktigt ner boken där innanför. När jag sedan stängt dörren och tittade mot gubben, så var jag

rädd att han som tidigare bara skulle ha försvunnit. Men märkligt nog stod han kvar och tittade på mig. Jag började gå mot förrådet, där vi förvarade säcken med solrosfrön, för att fylla på fågelbordet - vilket ju från början var anledningen till att jag gått ut. Gubben lufsade efter mig och tittade intresserat på, när jag tog min lilla plasthink och fyllde på i fågelstugan.

Jag kände mig nästan litet besvärad av att han betraktade mig hela tiden, och jag väntade på att han skulle säga något mer. Och så undrade jag förstås fortfarande vem han var. Under året som gått sedan jag såg honom förra gången hade jag inte hört att någon annan skulle ha sett honom, och jag hade nästan börjat undra om jag bara inbillat mig allt. Och så står han nu plötsligt framför mig. Och han har givit mig en gammal bok, som ju måste ses som någon sorts bevis på att jag i alla fall inte bara drömt - om han nu skulle försvinna igen lika oväntat som förra gången.

De människor jag talat med om mitt förra möte med gubben hade tittat så konstigt på mig att jag till sist slutade nämna den egendomliga upplevelsen. Fast några hade antytt att de själva nog hade sett en del - eller hört andra som sett... Men det gick inte riktigt få någon klarhet om vad de egentligen menade.

Om jag nu berättade, att jag träffat gubben igen, så skulle man förmodligen börja anse mig som litet ”underlig”, och detta med boken skulle de väl uppfatta som ännu ett påhitt från min sida - kanske för att göra mig märkvärdig på något sätt. Och det där som stod i boken, att man skulle äta mer fett för att gå ner i vikt, det skulle man kanske också uppfatta som helt befängt - trots att det bokstavligen är alldeles sant ...

- Varför tror du inte att du ”fastnar på bild”, frågade jag nu gubben. Han tittade så där illmarigt på mig igen..

-Hä bare är så, sa han...

- Men den där boken jag fick... Den fastnar väl? Den kan jag väl ta en bild på?

-Jo, men du har ju boka, då behov du föll i 'nt nån bild e...

På sätt och vis hade han ju rätt, men jag tyckte ändå att det lät litet underligt. Det tycktes roa gubben att jag verkade förvånad, för nu log han sådär finurligt igen.

- Du ska tal om för folk va hä står i boka, sa han så plötsligt...

-Men nu får ja ge mä iväg ja, sa han sedan och började gå upp mot skogen, utan att jag kom mig för att göra något.

Jag hade velat fråga så mycket, men jag stod bara kvar och såg honom försvinna mellan granarna. Jag skyndade mig in - och såg till min lättnad att boken i alla fall låg kvar. Jag plockade fram kameran och skyndade mig att ta en bild på bokens försättsblad. Det skulle sedan visa sig vara välbetänkt.../SE

(forts. följer kanske)

Lingonplockning 1979

Under många år var hade vi som tradition att varje höst runt månadsskiftet augusti-september åka upp från Småland till farmor och farfar i Grängsjö och plocka lingon. Vi återvände aldrig utan lingon, och vi hade oftast också med oss bär till småländska arbetskamrater och vänner. Även de år man pratat om att tillgången varit dålig, hittade vi alltid lingon på våra gamla ställen i de hälsingska skogarna.

Under de första åren var naturligtvis farmor och farfar med. Och fikastunden ute i skogen var alltid en höjdpunkt. Särskilt förstås, när man hittat ordentligt med bär först. På den här bilden sitter vi samlade runt campingbordet vid vår gamla Volvo – den gröna kombi. Att ha en kombi är en fördel i sådana här sammanhang. Dels har man då förstås ett ordentligt lastutrymme, och dels kan man, som som farmor Igrid här, sitta på kanten av bagageutrymmet när man fikar.

Bilden togs lördagen den 25 augusti 1979, d.v.s. dagen efter farfar Thures 58-årsdag, och vår son Pär är bara drygt tre månader gammal, så han ligger antagligen i barnvagnsinsatsen inne i bilen. Det är en litet märklig känsla att konstatera, att man nu själv är betydligt äldre än ens far är på denna bild! Det är förstås inte så konstigt att tiden går, men ändå är det litet anmärkningsvärt att man nästan ”hinner ifatt” sina föräldrar, så att ålderskillnaden på något sätt blir allt mindre. Och att tiden går allt fortare ju äldre man blir - det har man börjat förstå, att det inte bara är ett talesätt...

Under alla år vi besökt bärmarkerna uppe i Hälsingland har förstås naturen förändrats avsevärt. På kalhyggen där vi tidigare plockade lingon har nu skogen växt upp så att man inte känner igen sig, och på andra ställen har förstås nya hyggen tillkommit. Under en trettioårsperiod förändras landskapsbilden en hel del. I dag skulle man t.ex. med största sannolikhet inte kunna ta sig fram med bil till det ställe där denna bild togs. /SE

Genomförda aktiviteter

Filmklubben startade efter juluppehållet den 11 januari. Det har blivit fler nya medlemmar i klubben. Fika efter filmen var uppskattat och kommer att fortsätta. Den 13 januari var det **julgransplundring** - med 16 barn och ett antal vuxna - tillsammans uppemot 50 personer. Uppmärksammat i pressen, och uppföljt något senare med anl. av ansökt bidrag till renovering av köket. **Studiecirkeln** om hus och gårdar i Grängsjö återupptogs den 1 februari och fortsätter varannan onsdag kl. 18.30. **Fastighetsgruppen** har haft möte. Konstateras, att mycket blev gjort under 2011. **Köksrenoveringen** blir troligen det stora projektet under innevarande år. Beslut om ev. bidrag från kommunen fattas den 16/2. **Takfläktar i stora salen** för att fördela värmen kommer att installeras. Sponsras av Hälsingesylt.

Kommande aktiviteter

Fettisdag firar vi med bruna bönor och fläsk och semlor **den 21/2**.

Anmälan senast den 19/2 till:

Inga-Greta 0652-21042 - Ellen 0652-21155 - Ann-Kristin 0652-14139

Vid ordinarie månadsmöte den 6/2 framkom ett antal idéer och förslag om kommande aktiviteter - förutom de som redan blivit tradition. Trots att det mesta än **bara är förslag** redovisas här det som togs upp:

Skotercafé en helg i början av mars - kanske med våfflor och annan förtäring.

Pimpeltävling på Grängsjön i början av mars. Prel. **musikkväll** den 16 mars.

Årsmöte kommer ev. att hållas i samband med ordinarie månadsmöte i april, def. besked senare. **Pubkväll** någon gång i april - ev. i samband med invigning av det nyrenoverade köket. Traditionell **brasa vid Valborg**. Barnens **pulkadag**, någon helg innan snön försvunnit. Sedvanlig **gökotta** på berget nordost om kapellet på morgonen den 17/5. Möjligen **konstutställning och loppis** sedan under dagen. **Lyskväll** den 25 augusti - kanske med servering av varm kålsoppa.

Intresse verkar finnas för datakurs i någon form. Jörgen Myhrman kollar förutsättningarna. Finns önskemål om att få **Sven Norman** som föreläsare någon kväll framöver. Eva-Britt kontaktar honom. Förslag om att anordna någon form av träffar på kapellet för den yngre generationen - kanske för mammor och mindre barn, som det nu glädjande nog finns ett antal av i byn.

OBS Filmkvällen på onsdag - 8/2 - börjar redan kl. 18.30, eftersom filmen är så lång (Guldrushens glada dagar). Fika vid paus mitt i filmen.